

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันว่าบุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคต่างๆ มากกว่า 25 ชนิด ทั้งในผู้สูบบุหรี่ และผู้ไม่สูบบุหรี่ที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง ตลอดจนผลกระทบของควันบุหรี่ต่อทารกในครรภ์มารดา ซึ่งในควันบุหรี่ประกอบไปด้วยสารเคมีต่างๆ มากกว่า 4,800 ชนิด โดยหลายชนิดจัดเป็นสารก่อมะเร็ง (Carcinogen) และทำให้เกิด โรคต่างๆ เช่น ถุงลมโป่งพอง โรคเส้นเลือดหัวใจ และสมองตีบตัน โรคมะเร็งของอวัยวะต่างๆ เป็นต้น

ดังนั้น บุหรี่จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และตามมาด้วยการ สูญเสียทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการรักษาพยาบาล (มัทนา ภาณุภรณ์ และ ศิริประภา ทับทิม, 2549) องค์การอนามัยโลก ประมาณการว่าจะมีประชากรโลกเสียชีวิต จากการสูบบุหรี่ถึงปีละ 6 ล้านคน และอีก 20 ปี ข้างหน้าจะเพิ่มเป็น 10 ล้านคนต่อปี โดยพบว่าร้อยละ 70 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา (สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล, 2549)

ในประเทศไทย บุหรี่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิต ปีละ 42,000 - 52,000 คน ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับ 3 รองจากเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และการดื่มสุรา จากสถิติพบว่าผู้ที่เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ โดยเฉลี่ยอายุสั้นลง 12 ปี และป่วยหนักเป็นเวลา 1.7 ปี ก่อนเสียชีวิต และร้อยละ 84 ของผู้สูบบุหรี่เคยสูบบุหรี่ขณะอยู่กับสมาชิกครัวเรือน ซึ่งประมาณการว่าประชากรที่มีโอกาสสัมผัสควันบุหรี่ในบ้านจะมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549)

โดยในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบด้านสุขภาพ ซึ่งเกิดจากการได้รับควันบุหรี่มือสอง ผลดีของการมีสิ่งแวดล้อมปลอดบุหรี่ และการดำเนินการบังคับใช้นโยบายสิ่งแวดล้อมปลอดบุหรี่ อย่างเข้มงวด และจริงจัง เหล่านี้เป็นจุดสำคัญในการเพิ่มความตระหนักในกลุ่มผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และคณะผู้ดำเนินการด้านการสาธารณสุขทั้งหลาย ในการจัดให้มีเขตปลอดบุหรี่ซึ่งเป็นการปกป้องคุ้มครองสุขภาพของประชาชนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดให้เจ้าของสถานที่ จัดให้มีเขตปลอดบุหรี่ ได้ส่งผลในแง่ดีต่อนโยบายการควบคุมการบริโภคยาสูบ ตามมาอีกช่องทางหนึ่ง โดยทำให้คนที่สูบบุหรี่ลดปริมาณการบริโภคบุหรี่

หรือเลิกบุหรี่ได้ง่ายขึ้น เนื่องจาก สถานการณ์ และสถานที่ต่างๆ ไม่เอื้อให้สูบบุหรี่ รวมถึงความพยายามผลักดันให้หน้าของบุหรี่บรรจุข้อความ และภาพที่สื่อถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่ เป็นต้น

ความพยายามผลักดันกฎหมาย และมาตรการต่างๆ เพื่อให้มีการจัด เขตปลอดบุหรี่ จึงได้เกิดขึ้นในหลายประเทศ เช่น ประเทศ ไอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ สกอตแลนด์ อูรุกวัย เป็นต้น หลายประเทศได้จัดทำกฎหมายปลอดบุหรี่ในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยเฉพาะในเขตทวีปอเมริกาเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2504-2513 ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยได้ออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายในการปกป้องคนทำงาน และสาธารณะชนจากการได้รับควันบุหรี่มือสองในอาคารของสถานประกอบการ และสถานที่สาธารณะ รวมทั้งในบาร์ และคาสีโน

สำหรับในประเทศไทยเริ่มเกิดการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่โดยออกระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 เป็นการออกกฎหมายเกี่ยวข้องกับอุปทาน หรือการผลิต โดยการตราพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 และกลุ่มที่ 2 เป็นการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับอุปสงค์ หรือการบริโภค ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่โดยตรง โดยการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพ ของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และประกาศกฎกระทรวงสาธารณสุขอีกหลายฉบับ

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2550 ถือเป็นกฎหมายลูกฉบับล่าสุดที่เน้นย้ำให้เห็นถึงมาตรการที่คุมเข้มเรื่องการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดให้ ผับ บาร์ และสถานบริการอื่นๆ ร้านอาหารในบริเวณที่ไม่มีระบบปรับอากาศ ตลาด และสถานที่สาธารณะต่างๆ ตามประกาศฉบับที่ 17 ข้อ 2(22) ข้อ 22.1 ถึง 22.6 ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด และ โดยเฉพาะ ในบริเวณที่ติดเครื่องปรับอากาศต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด ส่วนในบริเวณที่ไม่ติดเครื่องปรับอากาศต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ แต่สามารถจัดเขตสูบได้

ตลาดสดเป็นสถานที่สาธารณะที่มีผู้ใช้บริการเป็นประจำ การห้ามสูบบุหรี่ในตลาดสด นอกจากจะเป็นผลดีในแง่สุขภาพแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพของสินค้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ค้าในตลาดสด และประชาชนที่มาจับจ่ายใช้สอยอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพิษภัยของบุหรี่และควันบุหรี่จะส่งผลกระทบต่อผู้สูบเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณตลาด และก่อให้เกิดความเสียหาย มลพิษและสารปนเปื้อนในอาหารต่างๆ ตามมาด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้ ผู้ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาวิจัยในประเด็นของการให้ตลาดเป็นเขตปลอดบุหรี่ หรือเป็นเขตที่จัดให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ ภายใต้กฎหมายที่ตราขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการ ห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะต่างๆ เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ในประเทศไทยยังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดต่อการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับ ที่ 18) พ.ศ. 2550 ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้  
ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **ความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดในเขตอำเภอ  
เมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสืบค้นความ  
คิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดต่อการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ที่ได้มีการตราเป็นกฎหมาย  
บังคับ และเพื่อให้ปฏิบัติตาม อีกทั้งการศึกษานี้จะนำมาซึ่งข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อ  
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ การลดผู้สูบ  
บุหรี่ยาใหม่ กระทั่งสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ในที่สุด

### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อเรื่อง  
อันตรายจากบุหรี่ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อเรื่อง  
สิทธิ และมาตรการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดในเขต อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ที่เป็นผู้  
สูบบุหรี่ ต่อเรื่องพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ

### คำถามการวิจัย

1. ประเภทของตลาดมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเรื่อง อันตรายจากบุหรี่ที่มีผลกระทบต่อ  
ต่อสุขภาพหรือไม่
2. ประเภทของตลาดมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเรื่อง สิทธิ และมาตรการคุ้มครอง  
สุขภาพผู้สูบบุหรี่หรือไม่
3. ประเภทของตลาดที่มีผู้สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเรื่อง พฤติกรรมการสูบ  
บุหรี่ในที่สาธารณะหรือไม่

## นิยามศัพท์

**พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535** หมายถึง พระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญในเรื่อง การห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะ การให้จัดสถานที่เป็นเขตสูบบุหรี่ หรือเขตปลอดบุหรี่ รวมทั้งการกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

**ประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2550** หมายถึง ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 18 พ.ศ. 2550 เรื่องการกำหนดชื่อ หรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้การคุ้มครองสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดบริเวณหรือพื้นที่ของสถานที่ดังกล่าวเป็นเขตสูบบุหรี่ หรือเขตปลอดบุหรี่ (ภายหลังกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศยกเลิก ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 17 พ.ศ. 2549 และ ฉบับที่ 18 พ.ศ. 2550 และให้ใช้ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2553 เรื่อง กำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะดังกล่าวเป็นเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535

**ความคิดเห็น** หมายถึงการแสดงออกทางถ้อยคำ (Verbal expression) เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อหรือค่านิยม

**บุหรี่** หมายถึง บุหรี่ซิการ์เรต บุหรี่ซิการ์ บุหรี่อื่น ยาเส้น หรือยาเส้น บำรุง ตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

**ควันบุหรี่มือสอง** หมายถึง การได้รับควันบุหรี่ที่ผู้อื่นสูบบุหรี่และพ่นควันออกมาอยู่ในบรรยากาศรอบตัวเรา

**สูบบุหรี่** หมายถึง การกระทำใดๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดควันบุหรี่จากการเผาไหม้ของบุหรี่

**ผู้สูบบุหรี่** หมายถึงผู้ที่ปัจจุบันสูบบุหรี่ หรือเลิกบุหรี่มานานน้อยกว่า 1 ปี

**ผู้ไม่สูบบุหรี่** หมายถึง ผู้ที่ปัจจุบันไม่สูบบุหรี่ และเลิกสูบบุหรี่มานานกว่า หรือเท่ากับ 1 ปี  
สถานที่สาธารณะ หมายถึง สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

**เขตปลอดบุหรี่** หมายถึง บริเวณที่ห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่

**เขตสูบบุหรี่** หมายถึง บริเวณที่ให้มีการสูบบุหรี่ได้

**ผู้ค้า** หมายถึง บุคคลที่ขายสินค้าประเภทต่างๆ ในตลาดสดประเภทพื้นฐาน และประเภทตีมาก ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

**ตลาดสดประเภทที่ 1** หมายถึง ตลาดสดที่มีโครงสร้างถาวรแข็งแรงมั่นคง และมีการค้าขายเป็นประจำทุกวัน

**ตลาดสดน่าซื้อ** หมายถึง ตลาดประเภทที่ 1 ที่มีโครงสร้างแข็งแรงมั่นคง แข็งแรงสะอาด ถูกสุขอนามัย มีการพัฒนาจนผ่านเกณฑ์การพัฒนาระดับครบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยอาหาร และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

**ตลาดสดน่าซื้อระดับดีมาก** หมายถึง ตลาดสดน่าซื้อที่ผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1. ผ่านเกณฑ์ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม 17 ข้อแรก และอีก 18 ข้อขึ้นไป รวมไม่น้อยกว่า 35 ข้อ
2. ผ่านการตรวจสอบความปลอดภัยอาหาร
3. มีการคุ้มครองสุขภาพผู้บริโภค

#### ขอบเขตการศึกษา

1. การศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Opinion Survey) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ขายสินค้าในตลาดสดน่าซื้อระดับพื้นฐานและระดับดีมาก จำนวน 400 ราย และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างเดือน มีนาคม - เมษายน 2552
2. เป็นการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 17) พ.ศ.2549 และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 18) พ.ศ.2550

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved